

Terrori ja tilanneväkivalta parisuhteessa – Oulun ensi- ja turvakodin asiakkaat vuosina 2003–2005

Parisuhdeväkivallan tekijöistä on Suomessa niukasti tilastollista tietoa. Tässä tutkimuksessa kuvataan kaikkia Oulun ensi- ja turvakodin asiakkuudessa vuosina 2003–5 parisuhdeväkivallan takia olleita väkivallantekijöitä (n = 373). Väkivallantekijät olivat lähes yksinomaan heterosuhteessa olevia miehiä, mutta tapauskohtaisessa analyysissä todettiin myös monien uhrina olleiden naisten olleen suhteessa väkivaltaisista (22 % tapauksista). Artikkelissa pohditaan parisuhdeterrorin ja lievemmän tilanneväkivallan eroja. Noin kolmasosa tapauksista oli vakavaksi väkivallaksi luokiteltavaa parisuhdeterroria. Lievempään väkivaltaan verrattuna parisuhdeterrorissa tekijä oli tilastollisesti merkitsevästi yleisemmin patriarkaalinen, dominoiva, tunneherkkä, epäluuloinen, päihdeongelmainen ja väkivaltainen myös kodin ulkopuolella. Perhe oli terrorissa yleisemmin eristäytynyt. Terroriin verrattuna tilanneväkivallassa tekijä oli yleisemmin masentunut ja väkivalta oli yleisemmin molemminpuolista. Pohdinnassa tarkastellaan tulosten merkitystä käytännön väkivaltatyölle ja väkivaltatutkimukselle.

HANNU SÄÄVÄLÄ, RIITTA POHJOISVIRTA, RIITTA HANNUS, TUIJA KORHONEN, KAISA KARVONEN

JOHDANTO

Oulun ensi- ja turvakoti tarjoaa apua lähisuuhdeväkivaltaan Oulussa ja sen ympäristössä noin 200 000 asukkaan väestöpohjalle. Väkivallan osapuolet voivat hakea apua turvakodin laitospalveluista tai avopalvelukeskuksen avopalveluista.

Väkivallalla tarkoitetaan tässä artikkelissa pääasiassa tarkoituksellista fyysistä käsiksi käymistä (Straus ja Gelles 1990, Piispa 2004). Raja sen ja henkisen väkivallan eli henkisen alistamisen välillä on kuitenkin liukuva ja siksi uhkailua ja henkistä alistamista ei voi aina erottaa selvästi fyysisestä väkivallasta.

Parisuhdeväkivalta on parisuhteessa olevien henkilöiden välistä väkivaltaa (Strauss ja Gelles 1990, Piispa 2004, Säävälä, Pohjoisvirta, Keinänen ja Salonen 2006). Kyseessä voi olla avo- tai avioliitossa olevan pariskunnan lisäksi seurusteleva tai eronnut pariskunta. Väkivallan tekijää

kutsutaan tässä artikkelissa tekijäksi, väkivallan kohteeksi joutunutta uhriksi ja läsnä ollutta lasta tai muuta henkilöä väkivallan näkijäksi. Turvakodissa ja tässä artikkelissa kutsutaan kaikkia osapuolia eli tekijää, uhria ja näkijää asiakkaiksi.

PARISUHDEVÄKIVALLAN LUOKITTELU

Parisuhdeväkivalta ja muu perheen sisäinen väkivalta on ollut 1970-luvulta lähtien aktiivisen auttamistyön ja myöhemmin myös tutkimustyön kohteena (Walker 1984). Yksi keskeinen tieteellisen tutkimuksen aihe on ollut parisuhdeväkivallan vakavuusasteen luokittelu. Luokittelua on tehty kahden erilaisen viittekehyksen kautta. Strausin työryhmän (Straus 1979, Straus ym. 1996) kehittämän Conflict Tactics Scale (CTS) -luokittelun pohjalta on pyritty tarkan yksittäisten tekojen erittelyn kautta väkivallan vakavuusasteen luokitteluun. Toinen tapa lähestyä asiaa on

ollut tarkastella väkivallan ja sukupuolieron merkitystä tekijälle ja uhrille. Tämän näkemyksen mukaan oleellista ei ole se mitä tehdään vaan se, miten osapuolet kokevat sen (Bograd 1990, Hearn 1996, Ronkainen 1998, Milardo 1998, Nikunen 2005). Tutkijat ovat kiistelleet pitkään siitä, kumpi on osuvampi menetelmä väkivallan vakavuusasteen selvittämiseksi (Ronkainen 1998, Bograd 1990 ja 1999, Dutton 2007, Salmi 2009, Heiskanen ja Ruuskanen 2010).

Johnson (1995) on pyrkinyt yhdistelemään tekokeskeistä ja sukupuolierokeskeistä näkökulmaa toisiinsa. Hän erottelee parisuhdeväkivallassa kaksi erilaista muotoa – parisuhdeterrorin (patriarchal terrorism, myöhemmin intimate terrorism) ja tilanneväkivallan (tavallinen parisuhdeväkivalta, common couple violence). Parisuhdeterrorin keskeinen piirre on halu alistaa kumppania ja sille on tyypillistä erilaisten kontrollimenetelmien käyttö. Myöhemmin Johnson ja Ferraro (2000) sekä Graham-Kevan ja Archer (2004) ovat tarkentaneet tätä luokittelua ja katsovat myös naisen voivan olla parisuhdeterrorin tekijä.

Straus (2006) päätyy samanlaiseen kantaan kuin Johnson. Hän kääntää pääläelleen perinteisen tulkinnan vakavan ja lievän väkivallan olemuksesta. Perinteisesti on ajateltu henkinen väkivalta lieväksi ja fyysinen väkivalta vakavaksi väkivallan muodoksi. Strausin mukaan fyysinen väkivalta on parisuhteessa yleensä lievää tilanneväkivaltaa ja vasta henkisen väkivallan mukaan tuleminen tekee siitä vakavaa. Henkinen väkivalta on juuri kontrollointiin liittyvää alistamista.

Suomessa Piispa (2002, 2004 ja 2006) on luokitellut naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan neljään ryhmään vajaan viidelle tuhannelle naiselle tehdyn kyselytutkimuksen perusteella: Episodi menneisyydestä (39% väkivaltaa kokeneista naisista), Lyhyt väkivallan historia (33%), Henkinen piina (18%) ja Parisuhdeterrori (10%). Piispan luokka Episodi menneisyydestä (Piispa 2002 ja 2004) ei ole väkivallan loppumisen takia sovelias akuuttia väkivaltaa tutkittaessa. Luokka parisuhdeterrori ja osittain luokka henkinen piina vastaavat Johnsonin ja Ferraron (2000) sekä Graham-Kevanin ja Archerin (2004) luokkaa parisuhdeterrori. Piispan luokitus eroaa kyseisistä luokitteluista siinä, että siinä ei ole eroteltu väkivallan yksipuolisuutta ja molemminpuolisuutta ja aineisto koostuu vain naisen kokemasta väkivallasta.

Parisuhdeväkivaltaa käsittelevässä kirjallisuus-

deksi kuvataan väkivallalla olevan monia taustatekijöitä. Duttonin (2003 ja 2007) mukaan keskeinen parisuhdeväkivaltaa selittävä tekijä on väkivallantekijän psyyken ongelmat. Hänen mukaansa tekijän persoonallisuushäiriö ja muut psyykkiset sairaudet selittävät merkittävän osan yksilön alttiudesta käyttää väkivaltaa parisuhteessaan. Kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta voidaan nämä psyykkiset ongelmat kuvata tekijän häiriintyneen kiintymyssuhdemallin aiheuttamiksi (Punamäki 2004). Traumaviitekehityksen kautta väkivalta voidaan nähdä tekijän dissosiaatiivisen psyykkisen sairauden seurauksena (esimerkiksi Moskowitz 2004).

Päihteiden parisuhdeväkivallalle altistavasta vaikutuksesta on erilaisia käsityksiä (Piispa ja Heiskanen 2009). Joidenkin näkemysten mukaan päihteillä ei ole keskeistä merkitystä, vaan esimerkiksi patriarkaalisten alistussuhteiden merkitys on oleellisempi (Kaysen ym. 2007). Toisten näkemysten mukaan päihteiden impulssikontrollia heikentävä vaikutus voi olla keskeinen syy yleiseen väkivallan lisääntymiseen (Fals-Stewart 2003, Moskowitz 2004, Lehti ja Sirén 2007) ja päihteillä voi olla huomattava merkitys parisuhdeväkivallan syntyyn ja seurauksiin (Piispa 2006, Piispa ja Heiskanen 2009).

Kulttuurisilla tekijöillä (Archer 2007) ja esimerkiksi ystäväpiirin asenteilla (Silverman ja Williamson 1997) on havaittu yhteyttä parisuhdeväkivaltaan. Patriarkaalisten asenteiden vaikutuksesta parisuhdeväkivallan yleisyyteen ja vakavuuteen on erilaisia käsityksiä. Duttonin mielestä asenteilla ei ole yhteyttä väkivaltaan (Dutton 2003), mutta Hearn (1996) pitää patriarkaalisia asenteita keskeisenä parisuhdeväkivallan taustatekijänä. Archer (2007) arvioi, että yhteisötasolla patriarkaaliset asenteet selittävät sekä miesten että naisten parisuhdeväkivallan yleisyyttä. Patriarkaalisten asenteiden maissa miesten väkivalta on yleisempää kuin tasa-arvoisempien asenteiden maissa ja naisten väkivalta näyttää yleistyvän tasa-arvon edistyessä. Myös parisuhteen ja perhesuhteiden ristiriidoilla voi olla keskeinen vaikutus väkivallan syntyyn (esimerkiksi Bentovim 1995, Anderson ym. 2011).

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten voidaan erotella erilaisia parisuhdeväkivallan muotoja toisistaan käytännön väkivaltatyön kehittämiseksi, millaisia tekijöitä voidaan havaita vakavuusasteeltaan erilaisten väkivallan muotojen taustalla ja miten väkivallan eri muodot ovat yhteydessä väkivallan tekijän ja kokijan hoitoon

hakeutumiseen ja tekijän motivaatioon pyrkii väkivallattomuuteen.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä tutkimuksessa tarkennetaan ja operationalisoidaan parisuhdeväkivallan luokittelua Johnsonin (Johnson ja Ferraro 2000) ja Archerin (Graham-Kevan ja Archer 2004) työryhmien sekä Piispan (2002) työn pohjalta. Väkiältä luokitellaan kontrollointipyrkimyksen pohjalta, koska kontrollointi eli alistaminen katsotaan vakavan väkivallan keskeiseksi piirteeksi. Kontrolloinnin määrittelyssä otetaan huomioon väkivallan yksittäiset teot, väkivallan merkitys väkivallan osapuolille, ilmapiiri ja uhkaavuuden tuntu. Tekojen fyysinen vakavuusaste ja niiden aiheuttamat vammat katsotaan itsenäisesti väkivallan kontrolloivuutta ja vakavuutta kuvaaviksi tekijöiksi. Samoin tekojen psyykinen merkitys eli traumatisoivuus katsotaan itsenäiseksi tekijäksi riippumatta siitä kuinka fyysisesti vakavia yksittäiset väkivallanteot ovat. Uhrin kokemus tilanteesta voi värittyä ratkaisevasti erilaiseksi, jos hän pelkää tekijää tai traumatisoituu väkivallasta. Fyysisten tekojen aiheuttama psyykinen traumatisoituminen ja pelko riippuvat tekijän ja uhrin suhteen luonteesta ja uhrin psyykkisestä kestävydestä. Tekijän ja kokijan suhde voi vaikuttaa esimerkiksi siten, että tekijän aiempi muihin kohdistama väkiältä saattaa tehdä uhrin varuillaan olevaksi tai pelokkaaksi. Uhrin psyykellä on merkitystä esimerkiksi siten, että lapsena traumaattisia kokemuksia kokenut kumppani voi jo tekijän lievähkön väkivallan seurauksena pelätä tai traumatisoitua uudestaan. Joskus suhde voi olla traumatisoiva ja kontrolloiva, vaikka kokijaan ei kohdistu lainkaan fyysisistä väkivaltaa.

Tässä artikkelissa parisuhdeväkivalta jaetaan edellä esitettyjen kriteerien pohjalta neljään luokkaan: tilanneväkivaltaan, molemminpuoliseen tilanneväkivaltaan, parisuhdeterroriin ja mole-

minpuoliseen parisuhdeterroriin. Taulukossa 1 on kuvattu luokkien tunnuspiirteet.

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu sellaisista parisuhdeväkivaltaa tehneistä henkilöistä, jotka hakeutuivat itse tai joiden uhri hakeutui 1.1.2003 ja 31.12.2005 välisenä aikana ensimmäistä kertaa Oulun ensi- ja turvakodin (jatkossa turvakodin) väkivaltatyön asiakkaaksi. Uhri hakeutui turvakodin laitospalveluiden tai avopalveluiden asiakkuuteen tai tekijä avopalveluiden asiakkuuteen. Ensikertalaisiksi katsottiin ne tapaukset, joissa väkivallan uhri, väkivallan tekijän aiempi kumppani tai muu läheinen ei ollut viimeisten viiden vuoden aikana ollut turvakodin palveluiden asiakkaana väkivallan takia. Tutkimusjakson aikana asiakkuuteen tuli kaikkiaan 447 uutta lähisuhdeväkivallan käyttäjäksi luokiteltua tekijää, joista lopulliseen tutkimusaineistoon kuuluvia ensisijaisesti parisuhdeväkivaltaa tehneitä tekijöitä oli kaikkiaan 374. Kuviossa 1 on kuvattu aineiston valikoituminen. Osassa asiakkuuksista ei ollut väkivaltaa (16 tapausta), joissain asiakkuuksissa ei voitu identifoida yksittäistä tekijää (6 tapausta), osassa asiakkuuksista uhri oli muu kuin kumppani (42 tapausta) ja joissain tapauksissa pääasiallinen uhri oli muu kuin kumppani (9 tapausta). Lopullisessa aineistossa uhrina oli ollut pelkästään kumppani 304 tapauksessa ja kumppanin lisäksi toissijaisesti lapset tai lapsi 70 tapauksessa. Näistä väkivallan tekijöistä laitospalveluiden kautta tuli asiakkaiksi 242 henkilöä ja avopalveluiden kautta 132 henkilöä.

Tutkimusmateriaalin kokoaminen tapahtui siten, että laitospalveluiden työntekijät keräsivät kunkin väkivallan tekijän, hänen uhrinsa ja mahdollisesti paikalla olleiden lasten asiakasasiakirjoista tiedot tiedonkeruualustalle, jossa oli 154 muuttujaa. Muuttujat koskivat väkivallan tekijän taustaa kuten sosioekonomista asemaa, etnistä taustaa, koulutusta, lapsuuden perhesuh-

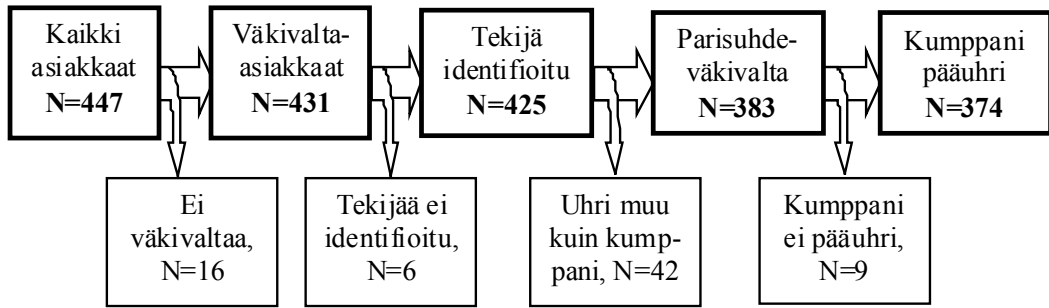
Taulukko 1.

Neljä parisuhdeväkivallan luokkaa

Tilanneväkivalta		Parisuhdeterrori	
Yksipuolinen	Molemminpuolinen	Yksipuolinen	Molemminpuolinen
Vain toinen kumppaneista käyttää väkivaltaa. Se on lievää ja siinä ei ole kontrolloivia piirteitä.	Molemmat kumppaneista käyttävät lievää väkivaltaa, jossa ei ole kontrolloivia piirteitä.	Vain toinen kumppaneista käyttää kontrolloivaa väkivaltaa. Toinen ei käytä väkivaltaa tai käyttää vain lievää väkivaltaa ilman kontrolloivia piirteitä.	Molemmat käyttävät toisiaan kohtaan kontrolloivaa väkivaltaa.

Kuvio 1.

Vuokaavio tutkimusaineiston rajautumisesta. Oulun ensi- ja turvakodin väkivaltatyön asiakkaat vuosina 2003–5

teita, aiempia psyykkisiä sairauksia, aiempia rikoksia, aiempaa väkivaltaa, aiempia parisuhteita, nykyisen parisuhteen erityispiirteitä, nykyistä väkivaltaa ja sen vakavuusastetta, nykytilanteessa esiin tulleita psyykkisiä oireita, avun hakemista väkivaltaan tai muihin ongelmiin ja tekijän sitoutumista yhteistyöhön.

Monipuolisen tietojen keruun tuloksena saatiin parhaimmillaan yhdestä väkivaltatapauksesta samat tiedot väkivallan tekijän, väkivallan uhrin ja väkivaltaa nähneen lapsen työntekijältä. Kaikissa tapauksissa ei tähän kuitenkaan päästy. Joissain tapauksissa lähinnä laitospalvelujen asiakkaana olleisiin uhreihin kohdistuneen väkivallan tekijät eivät suostuneet yksilötapaamisiin hänelle tarkoitetun työntekijän kanssa. Näissä ”ohuissa” asiakkuuksissa kontakti asiakkaaseen saattoi olla vähimmillään yksi tai muutamia puhelinkeskustelua, minkä takia osa tutkimustiedoista saatiin lähinnä vain uhrilta ja mahdollisesti lapsilta tai muilta näkijöiltä. Joissain tapauksissa kukaan väkivallan osapuolista ei ollut ollut riittävän kauan asiakkaana, jotta asiakasasiakirjoissa olisi ollut tietoa kaikkia koottavia muuttujia varten. Esimerkiksi osa uhrien laitospalveluiden asiakkuuksista oli hyvin lyhyitä, vain 1–3 vuorokautta, minkä takia kriisissä olevan asiakkaan haastattelussa ei eettisistä syistä voitu painostaa tarkkaan tietojen keruuseen.

Edellä kuvatuissa tapauksissa lopulliselle tiedonkeruualustalle otettiin vain niitä tietoja, joiden voitiin katsoa olevan riittävän luotettavasti hankittuja. Erityisesti väkivallan tekijän persoonallisuutta ja asenteita kuvaavat muuttujat jäivät näissä tapauksissa luokittelematta. Esimerkiksi väkivallan tekijän psyykkisten oireiden luokittelun suorittamisen minimikriteeriksi asetettiin kaksi erillistä tekijän haastattelukertaa. Tämän

takia useissa muuttujissa luokitteluun käytettyjen tapausten määrä on huomattavasti pienempi kuin aineiston kokonaistapausmäärä.

Kaikille niille muuttujille, joissa jouduttiin käyttämään tulkinnanvaraista luokittelua, luotiin kirjalliset luokitteluohjeet. Väkivallan tekijän patriarkaalisten asenteiden kriteerinä käytettiin tekijän vahvasti sukupuolittunutta käsitystä miehestä ja naisesta siten, että miehen tulee tekijän mielestä olla naisen yläpuolella ja päättää asioista naisen puolesta. Sosiaalinen asema jaettiin kahteen luokkaan, joista toisen muodostivat johtavassa asemassa olevat ja ylemmät toimistotyöntekijät ja toisen alemmat toimistotyöntekijät, ammattityöntekijät ja aputyöntekijät (Sosiaaliryhmitys 1954). Työttömyydeksi luokiteltiin useampi kuin yksi lyhyt työttömyysjakso. Väkivallan kiihtymisen (eskalaation) kriteereiksi katsottiin väkivallantekeijien tihtentyminen, niiden vakavuusasteen nousu tai uhrin kokeman pelon lisääntyminen. Kartoitettaessa väkivallan uhrin hallitsevuutta kriteerinä käytettiin hänen taipumustaan yrittää hallita vuorovaikutuksessa väkivallan tekijää ja hänen pyrkimystään alistaa tätä.

Väkivallan tekijän masennusoireiden kriteerinä käytettiin pitkäaikaisen masennuksen ja vakavan masennuksen diagnostisia kriteerejä yhdysvaltalaisesta DSMIV-luokituksesta (DSMIV-TR 1997). Päihdeongelmissa käytettiin DSMIV:n kriteereitä päihdeiden haitallisesta käytöstä. Masennus- ja päihdeoireissa muuttujat luokiteltiin kahteen luokkaan sen mukaan täytyivätkö diagnosiin oirekriteerit. DSMIV-luokittelun diagnostisia kriteerejä sovellettiin myös muihin psykiatriisiin muuttujiin: Tunneherkkyys-muuttujaan sovellettiin tunne-elämältään epävakaa persoonallisuuden, dominoivuus-muuttujaan narsistisen ja antisosiaalisen persoonallisuuden, epäluuloisuuteen

paranoidisen persoonallisuuden ja harhaluolisuushäiriön ja riippuvuuteen riippuvaisen persoonallisuuden diagnostisia kriteerejä. Nämä luokitteletu tehtiin kolmiluokkaisesti siten, että oirekriteerien täyttymisen ja oireiden puuttumisen lisäksi oli valittavissa kolmas luokka, jossa kyseisiä oireita oli havaittavissa, mutta ei riittävästi täyttämään DSMIV:n diagnostiset kriteerit. Tulossiossa kuvataan vain oirekriteerit täyttävää luokkaa. Dissosiaatio-oireiden osalta käytettiin luokittelukriteerinä tekijän humalassa ilmenevää merkittävästi tavanomaisesta humalatilasta poikkeavaa käyttäytymistä ja muistamattomuutta.

Tiedonkeruuseen osallistuneet työntekijät perehdyttiin DSMIV:n pohjalta luotujen muuttujien diagnostisiin kriteereihin. Heillä ei kuitenkaan ollut riittävä koulutusta psykiatristen diagnoosien tekemiseen, minkä takia kyseisten muuttujien luokittelu ei täytä psykiatristen diagnostiikan edellytyksiä. Tulokset ovat sen takia vain suuntaa antavia persoonallisuuden erityispiirteiden suhteen.

Tehtyjen luokittelujen vaativuuden takia tutkimusryhmä keskusteli rajatapauksista ja pyrki sitä kautta varmistamaan tulosten johdonmukaisuuden ja luotettavuuden. Ryhmäkeskusteluissa perehdyttiin erityisesti väkivallan luokitteluun terroriin ja tilanneväkivaltaan sekä tekijän psyykeä kuvaavien muuttujien luokitteluun, koska nämä muuttujat osoittautuivat työläimmiksi ja vaativimmiksi luokitella. Varsinaista yksittäisten

luokittelijoiden välistä validiteetin ja reliabiliteetin testausta ei tehty.

Oulun yliopistolaisen sairaalan eettinen toimikunta arvioi tutkimuksen ja tutkimukselle myönnettiin tarvittavat luvat.

Aineistoa analysoitiin SPSS 15.0 for Windows-tilastointiohjelmalla. Menetelminä käytettiin Pearsonin khiin neliötestiä ja Fisherin Exact-testiä.

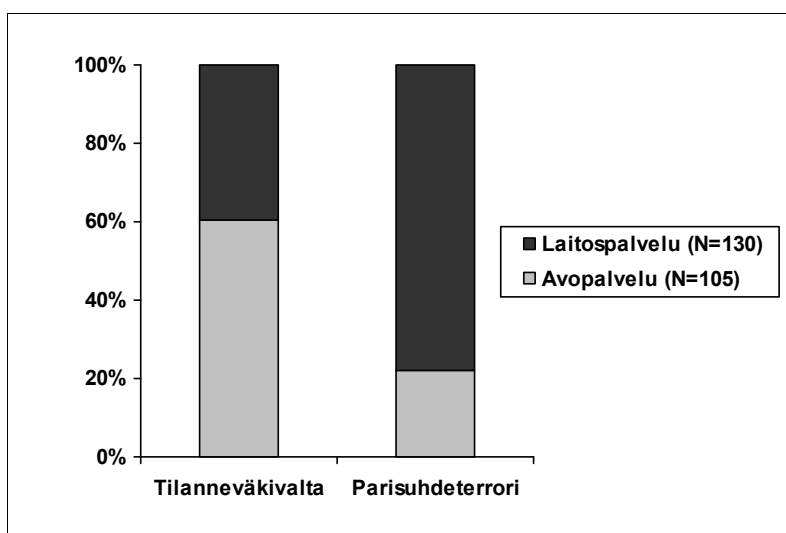
TULOKSET

Väkivalta luokiteltiin tutkimuksessa tilanneväkivalaksi ja lähisuhdeterroriksi (Kuvio 2). Tapauksista 169 (72%) oli lievempää tilanneväkivaltaa ja 66 (28%) parisuhdeterroria (N=235). Luokittelua ei voitu tehdä 139 tapauksessa. Tilanneväkivaltatapauksista 93 (55%) tuli avoasiakkuuteen ja 76 (45%) laitospalveluun. Parisuhdeterroritapauksista tuli 12 (18%) avoasiakkuuteen ja 54 (82%) laitospalveluun. Ryhmien välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero ($p < 0.001$).

Aineiston tarkemmassa tarkastelussa tilanneväkivalta ja parisuhdeterrori jaettiin yksipuolisiin ja molemminpuolisiin tapauksiin. Samalla analyysiin otettujen tapausten määrä pieneni, kun puutteellisten tietojen vuoksi jouduttiin jättämään lisää tapauksia tarkastelun ulkopuolelle. Taulukossa 2 luokitellaan nämä tapaukset laitospalveluun ja avopalveluiden asiakkuuksiin. Molemminpuolista parisuhdeterroria oli vain yhdessä tapauksessa (3% terroritapauksista), mutta molemminpuolis-

Kuvio 2.

Tilanneväkivalta- (N = 169) ja parisuhdeterroritapausten (N=66) jakautuminen avopalvelun ja laitospalvelun asiakkuuksiin

Taulukko 2.

Väkivallan vakavuusaste ja väkivallan yksipuolisuus ja molemminpuolisuus laitos- ja avoasiakkuuksissa. Osuus laitos- ja avoasiakkuuksista (%) (N = 144)

Väkivallan tyyppi	Laitosasiakkuus N (%)	Avoasiakkuus N (%)	Merkitsevyys (p-arvo) ¹
Yksipuolinen tilanneväkivalta (N = 78)	27 (43.5)	51 (62.2)	
Molemminpuolinen tilanneväkivalta (N = 30)	9 (14.5)	21 (25.6)	< 0.001
Yksipuolinen parisuhdeterrori (N = 35)	26 (41.9)	9 (11.0)	
Molemminpuolinen parisuhdeterrori (N = 1)	0 (0)	1 (0.7)	
Yhteensä	62 (100,0)	82 (100,0)	

¹ Fisherin Exact-testi

ta tilanneväkivaltaa 30 tapauksessa (28% tilanneväkivaltatapauksista).

Tutkimusaineiston 66:sta parisuhdeterrorin tekijästä 65 (98.5%) oli miehiä ja yksi (1.5%) oli nainen. Tilanneväkivallan 169 tekijästä 161 (95%) oli miehiä ja kahdeksan (5%) oli naisia. Ryhmien välillä ei ollut tilastollisesti merkittävää eroa. Parisuhdeterroritapauksista 57 (88%) ja tilanneväkivaltatapauksissa 150 (89%) oli kantaväestöön kuuluvien välistä väkivaltaa. Ryhmien välillä ei ollut tilastollisesti merkittävää eroa. Etnisten vähemmistöjen osalta ei voitu tehdä tarkempaa analyysia, koska tapauksia oli niin vähän.

Parisuhdeterrorin ja tilanneväkivallan tekijällä ei ollut tilastollisesti merkittävää eroa. Molemmissa ryhmissä mediaani-ikä oli 36 vuotta. Parisuhdeterroritapausten ja tilanneväkivaltatapausten välillä ei havaittu tilastollisesti merkittävää eroa tekijän lapsuudessa vanhempien tai muiden taholta kokemassa väkivallassa, tekijän lap-

suuden epäedullisissa olosuhteissa, tekijän omassa väkivallassa lapsuudessa tai nuoruudessa, tekijän parisuhteiden määrässä, nykyisen parisuhteen kestossa, tekijän työkyvyttömyydessä, tekijän akuuttien stressitekijöiden yleisyydessä tai tekijän riippuvuudessa.

Luokiteltaessa väkivalta tilanneväkivaltaan ja parisuhdeterroriin tilastollisessa analyysissä löydettiin useita merkitseviä eroja väkivallan tekijän elämänsä historiassa ja nykyväkivallan luonteessa (Taulukko 3). Terrorin tekijä oli merkitsevästi yleisemmin alemmista sosiaaliluokista, hän oli kärsinyt työttömyydestä ja hänellä oli ollut myös aiemmassa parisuhteessa ja kodin ulkopuolella väkivaltaa. Terrorissa nykyinen väkivalta oli alkanut merkitsevästi yleisemmin jo parisuhteen alussa, jatkunut pitkään, kiihtynyt, kohdistunut myös lapsiin ja poliisi oli käynyt kotihälytyskäynnillä. Terrorissa perhe oli merkitsevästi yleisemmin eristäytynyt ja ero oli vireillä.

Taulukko 3.

Väkivallan tekijän elämänsä historia ja nykyväkivallan luonne terrorissa ja tilanneväkivallassa

Taustamuuttuja	Tilanneväkivalta N (%)	Parisuhdeterrori N (%)	Merkitsevyys (p-arvo) ¹
Tekijän historia ja elämäntilanne			
Tekijä johtavassa tai yleisessä sos.luokassa	62 (45.6)	11 (28.9)	0.048 ²
Tekijällä työttömyyttä (N = 139)	28 (26.7)	27 (79.4)	< 0.001
Aiemmassa parisuhteessa väkivaltaa (N = 79)	16 (25.0)	8 (53.3)	0.032
Tekijä ollut väkivaltainen kodin ulkopuolella (N = 137)	20 (22.0)	30 (65.2)	< 0.001
Tekijä tuomittu aiemmin väkivallasta (N = 87)	9 (10.3)	16 (41.0)	< 0.001
Nykyväkivallan luonne			
Väkivallan kesto yli neljä vuotta (N = 180)	53 (39.8)	26 (55.3)	0.048 ²
Väkivalta alkoi heti parisuhteen alussa (N = 157)	59 (50.0)	29 (74.4)	0.008
Väkivalta kiihtyi (N = 217)	48 (30.0)	43 (75.4)	< 0.001
Tekijä väkivaltainen myös lapsia kohtaan (N = 146)	29 (28.4)	24 (54.5)	< 0.001
Aiempiä poliisin kotihälytyksiä (N = 74)	19 (36.5)	15 (68.2)	0.013
Perhe eristäytynyt (N = 128)	6 (5.9)	6 (18.8)	0.026
Ero vireillä (N = 188)	41 (27.9)	19 (46.3)	0.022

¹ Pearsonin khiin neliötesti, vapausastein 1 kaikissa muuttujissa

² Fisherin Exact-testi, vapausaste 1

Taulukko 4.

Väkivallan tekijän psyykkiset ominaisuudet ja asenteet sekä uhrin ominaisuudet

Taustamuuttuja	Tilanneväkivalta N (%)	Parisuhde- terroriN (%)	Merkitsevyys (p-arvo ¹)
Tekijän psyykkiset ominaisuudet			
Tekijä dominoiva (N = 168)	14 (12.4)	35 (63.6)	<0.001
Tekijä tunneherkkä (N = 176)	40 (32.5)	38 (71.7)	<0.001
Tekijä epäluuloinen (N = 157)	33 (29.7)	28 (60.9)	<0.001
Tekijällä masennusoireita (N = 131)	43 (45.7)	7 (18.9)	0.004
Tekijällä dissosiaatio-oireita (N = 123)	4 (4.4)	5 (15.4)	0.036
Tekijällä päihdeongelma (N = 178)	61 (50.4)	44 (77.2)	0.001
Tekijällä väkivaltaa myös selvin päin (N = 124)	70 (74.5)	28 (93.3)	0.027
Tekijän asenteet			
Tekijä patriarkaallinen (vain miehet) (N = 152)	56 (51.9)	35 (79.5)	0.002
Tekijä ei ollut motivoitunut työskentelyyn (N = 163)	40 (31.5)	27 (75.0)	<0.001
Tekijä ei ottanut vastuuta väkivallastaan (N = 150)	41 (35.0)	26 (78.8)	<0.001
Uhrin ominaisuudet			
Uhri väkivaltainen (N = 144)	30 (27.8)	1 (2.8)	0.002
Uhri hallitseva (N = 130)	25 (25.3)	1 (3.2)	0.007

¹ Pearsonin khiin neliötesti, vapausastein 1 kaikissa muuttujissa

Luokittelussa terroriin ja tilanneväkivaltaan löydettiin merkitseviä eroja tekijän psyykkisissä ominaisuuksissa ja asenteissa sekä uhrin ominaisuuksissa (Taulukko 4). Terrorissa tekijä oli merkitsevästi yleisemmin dominoiva, tunneherkkä, epäluuloinen, dissosiaatio-oireista kärsivä, päihdeongelmainen ja myös selvin päin väkivaltainen. Tilanneväkivallassa tekijä oli merkitsevästi yleisemmin masentunut. Tekijä oli terrorissa merkitsevästi yleisemmin patriarkaallinen, hän ei ollut motivoitunut väkivallan selvittämiseen ja hän ei ottanut vastuuta väkivallastaan. Terrorissa uhri oli merkitsevästi harvemmin dominoiva tai väkivaltainen.

POHDINTA

Tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että parisuhdeväkivallan luokittelu vakavaan terroriin ja lievempään tilanneväkivaltaan on huomattavan työlästä ja perehtymistä vaativaa toimintaa. Yksittäisten tekojen luokittelu, jonkun osapuolen haastattelu tai valmiin luokittelumallin käyttö ei takaa luotettavaa arviointia.

Tutkimuksessa käytetty malli parisuhdeväkivallan luokittelemiseksi neljään ryhmään osoittautui aineiston suhteen ongelmalliseksi, koska molemminpuolisia terroristapauksia oli niin vähän, että niiden luonteesta ei voitu tehdä tulkin-taa. Sen sijaan luokittelu yksi- ja molemminpuoliseen tilanneväkivaltaan ja yksipuoliseen terroriin antoi merkittävää lisätietoa väkivallan eri tyypeistä. Odotusten mukaista oli, että laitospal-

veluihin hakeutui avopalveluita yleisemmin terrorin uhreja. Turvakotia tarvitaan nimenomaan suojaamaan väkivallan uhreja alistavalta ja kontrolloivalta väkivallalta. Tämä löydös vahvistaa myös käsitystä siitä, että eri palvelujen piiriin ohjautuu erilaisista väkivaltaongelmista kärsiviä henkilöitä. Jopa turvakodin avopalvelujen ja laitospalveluiden asiakaskunta poikkeavat toisistaan jonkin verran. Siksi on syytä välttää jonkin auttajatahon kuten esimerkiksi turvakodin, poliisin, perheneuvolan, perheasiainkeskuksen, mielenterveyspalvelujen tai päihdepalvelujen asiakaskunnan yleistämistä tyypillisiksi parisuhdeväkivallan tekijöiksi tai uhreiksi (Säävälä ym. 2006). Toisaalta turvakodin laitos- ja avopalveluiden erottaminen tässä tutkimuksessa selkeästi toisistaan on osittain keinotekoista, koska huomattava osa turvakodin kautta asiakkuuteen tulleista parisunnista jatkaa turvakodin jälkeen avopalvelukeskuksen asiakkaina.

Tässä tutkimuksessa lähes kaikissa turvakodin ja avopalvelukeskuksen asiakkuuksiin johtaneissa väkivaltatapauksissa väkivallantekijänä oli mies. Väkivallantekijäksi identifioitujen naisten vähäisen määrän takia ei voitu arvioida tilastollisesti sukupuolieroa terrorin ja tilanneväkivallan tekijöiden välillä. Sen sijaan molemminpuolisen väkivallan suuri osuus lievemmissä tilanneväkivaltatapauksissa vahvistaa kyselytutkimuksissa havaittua naisten huomattavan yleistä väkivaltaisuutta parisuhteessa (Archer 2000, Tjaden ja Thoennes 2000, Straus 2006, Cook 2009, Heis-

kanen ja Ruuskanen 2010). Löydös viittaa kuitenkin samalla siihen, että naisten tekemä väkivalta saattaa olla harvinaisemmin terrorin luontoista kuin miesten tekemä väkivalta.

Kirjallisuudessa mainitaan väkivallan kiihtyminen eli eskalaatio parisuhdeväkivallalle ominaiseksi tekijäksi (Walker 1984). Tämän tutkimuksen tulosten mukaan erityisesti parisuhdeterrorissa oli havaittavissa kiihtymistä, joka näyttää olevan kontrolloivalle väkivallalle tyypillinen piirre. Kiihtymisen yleisyydestä huolimatta merkittävää on, että neljäsosassa terroristapauksista kiihtymistä ei ollut havaittavissa eli väkivalta oli ollut yhtä vahvasti kontrolloivaa alusta asti. Yllättävää oli, että lievemmässä tilanneväkivallassa oli myös havaittavissa kiihtymistä vajaan kolmasosassa tapauksista. Tämä saattaa viitata siihen, että osa näistä tapauksista oli kehityksessä vähitellen parisuhdeterroriksi.

Ekbrandin (2006) mukaan miehen tekemä parisuhdeväkivalta on eron päätyneissä suhteissa kiivaimmillaan viimeisen kuuden kuukauden aikana ennen eropäätöstä. Tässä tutkimuksessa erityisesti terroristapauksissa oli merkittävästi yleisemmin ero vireillä tai se oli jo tapahtunut. Näissä tapauksissa oli kuitenkin valtaosassa kyse pitkään jatkuneesta väkivallasta. Siten tässä tutkimuksessa ei voitu vahvistaa tai kumota Ekbrandin havaintoa.

Tämän tutkimuksen perusteella parisuhdeterroriin näyttää liittyvän yleisemmin uhrin alistumista ja väkivallattomuutta kuin tilanneväkivallassa. Tämä ilmiö voidaan ymmärtää siten, että terrorissa uhri on traumatisoitumisen takia kyvytön suojelemaan itseään tai että hän ei uskalla eikä halua uhmata vaaralliseksi ja pelottavaksi osoittautunutta kumppaniaan. Hän ei uskalla ilmaista jämäkkää puoltaan vaan alistuu tekijän sanelemaan ehtoihin. Toisaalta parisuhdeterroriin alttiit henkilöt saattavat etsiä kumppanikseen puolisoa, joka ei kykene pitämään puoliaan kontrolloivan terrorin kohteeksi joutuessaan.

Kirjallisuudessa on esitetty ristiriitaisia käsitteitä parisuhdeväkivallan taustatekijöistä. Dutton korostaa, että parisuhdeväkivalta on väkivallan tekijän psyykinen ongelma (Dutton 2003 ja 2007). Sen sijaan esimerkiksi Johnson (1995) katsoo sukupuolirooleilla olevan ratkaiseva merkitys ja Michalski (2004) ja Archer (2006 ja 2007) korostavat, että eri yhteisöissä on kulttuurierojen ja sukupuoliroolien erojen takia miesten naisiin kohdistamassa väkivallassa selviä yleisyyseroja. Tässä tutkimuksessa havaittu löydös,

että terrorin tekijät olivat olleet merkittävästi yleisemmin väkivaltaisista jo aiemmassa parisuhhteissa, voidaan selittää kummankin näkökulman kautta.

VÄKIVALLAN TEKIJÄN PSYKKISET OMINAISUUDET

Parisuhdeterrori on tilanneväkivaltaan verrattuna merkittävästi yleisemmin vakavista persoonallisuusongelmista kärsivien henkilöiden tekemää. Väkivaltaan liittyvät persoonallisuuden piirteet voidaan jakaa kahteen toisistaan erottuvaan luokkaan. Näitä piirteitä kutsutaan proaktiivisiksi ja reaktiivisiksi. Proaktiivinen eli tavoitehakainen väkivalta on välineellistä (instrumentaalista) ja tyypillisesti yhteydessä väkivallan tekijän dominoiviin luonteenpiirteisiin. Reaktiivinen eli kuohahtava väkivalta on taas tyypillisesti yhteydessä väkivallan tekijän tunneherkkiin luonteenpiirteisiin. (Dutton 2003)

Dominoivuus, joka on olemukseltaan lähellä psykiatrisia narsistisuuden ja antisosiaalisuuden käsitteitä, on lukuisissa tutkimuksissa osoitettu keskeiseksi väkivaltaan altistavaksi persoonallisuuden piirteeksi. Dominoiville henkilöille on tyypillistä pyrkiä kontrolloimaan ympäristöään ja siksi heidän kasautumisensa tässä tutkimuksessa huomattavan vahvasti parisuhdeterrorin tekijöiksi on ymmärrettävää (Dutton 2003). Dominoivuus selittää myös sen havainnon, että parisuhdeterroria tekevät henkilöt käyttävät myös merkittävästi yleisemmin väkivaltaa kodin ulkopuolella kuin tilanneväkivallan tekijät. Dominoivuuden ja kodin ulkopuolisen väkivallan vähäinen esiintyminen tilanneväkivallassa viittaa siihen, että lievemmässä väkivallassa tekijällä on vähemmän tarvetta yrittää kontrolloida uhria.

Tunneherkkyys, joka on lähellä psykiatrisen luokittelun epävakaan persoonallisuuden impulsiivista muotoa, on myös tavallista väkivallan tekijöillä. Se ei kuitenkaan liity yhtä vahvasti pelkästään terroriin kuin dominoivuus. Sitä esiintyy tämän tutkimuksen tulosten mukaan yleisesti myös lievemmässä väkivallassa. Tunneherkkä väkivallan tekijä voi siis olla niin vakavan kuin lievämpikin väkivallan tekijä. (Dutton 2003)

Muista persoonallisuuden piirteistä erityisesti epäluuloisuutta eli kansankielellä ”luulotautista mustasukkaisuutta” esiintyi terrorissa yleisemmin kuin lievemmässä väkivallassa. Sille on tyypillistä ”attribuutioharhaksi” eli psykiatrisen kielellä paranoisuudeksi kuvattu ilmiö, jossa henkilö tulkitsee toisen ihmisen aiheet vääristyneellä tavalla vihamielisiksi. Hän projisoi eli siirtää omat viha-

mielisyden tunteensa toiseen ja saa tästä syyn hyökätä tämän kimppuun. (Dutton 2003)

Tässä tutkimuksessa havaittiin terroriin liittyvän tilanneväkivaltaa merkitsevästi yleisemmin todellisuudentajun häiriintymiseen viittaavia piirteitä. Tutkimuksessa käytössä olleet todellisuudentajua kartoittavat menetelmät olivat karkeita, mutta löydökset viittaavat dissosiatiiivisiin oireisiin. Näille oireille on tyypillistä esimerkiksi humalassa arvaamattomasti reagoiminen ja henkilön normaalista käytöksestä poikkeava toimintatapa. Aiemmin käytössä ollut käsite ”patologinen humalatalila” on sukua näille löydöksille. Aiemmin on saatu näyttöä väkivallantekijöiden dissosiatiiivista oireista turvakoti- ja vankilatutkimuksissa (Simoneti ym. 2000, Moskowitz 2004).

Masennusoireiden tiedetään lisäävän jossain määrin väkivaltariskiä (Van Dorn ym. 2011). Eriytisesti miesten tiedetään reagoivan naisia yleisemmin masennusoireisiin aggressiolla, minkä takia miehille on kehitetty oma masennusseula, jossa ärtyneisyys, aggressiivisuus ja väkivalta-alttius korostuvat masennuksen diagnostisina kriteereinä (Ziefrau ym. 2002). Tässä tutkimuksessa tehtiin yllättävä havainto masennusoireiden ja väkivallan yhteydestä. Vakavamman parisuhdeterrorin tekijöistä vajaa viidennes kärsi masennusoireista, mutta tilanneväkivallan tekijöistä lähes puolet. Tulos viittaa siihen, että masennusoireet lisäävät ärtyneisyyden kautta tilanneväkivaltariskiä, mutta johtavat harvemmin kontrolloivaan väkivaltaan.

Päihdeongelman merkityksestä parisuhdeväkivallalle on kiistelty pitkään. Alkoholin käytön tiedetään altistavan väkivaltaiselle käytökselle ja alkoholin vaikutuksen alaisena syntyy vakavampia vammoja kuin päihdeettömänä tehdystä väkivallasta (Piispa ja Heiskanen 2009, Walker 1984). Jotkut tutkijat väittävät, että parisuhdeväkivallassa alkoholi on vain sekundaarinen tai toissijainen tekijä verrattuna esimerkiksi miehen patriarkaaliseen väkivalta-alttuteen naista kohtaan (McGregor 1990). Toisen näkemyksen mukaan alkoholi selittää merkittävän osan sekä väkivallasta yleensä että parisuhdeväkivallasta (Lehti ja Sirén 2007).

Tässä tutkimuksessa havaittiin tukea molemmille edellä kuvatuille alkoholia koskeville näkemyksille, sillä parisuhdeterrorissa tekijällä oli merkitsevästi yleisemmin päihdeongelma kuin lievemässä tilanneväkivallassa. Kaikkiaan yli puolella väkivallan tekijöistä oli päihdeongelma. Siten päihdeet vaikuttaisivat olevan itsenäinen väkivaltariskiä ja väkivallan vakavuutta selittävä

tekijä kahdella tavalla. Ensiksi, päihdeet heikentävät impulssikontrollia ja toiseksi päihdeongelmaisella elämänhallinta on heikompaa kuin ilman päihdeongelmaa elävällä. Tutkimuksessa havaittiin kuitenkin samalla, että verrattuna tilanneväkivallan tekijöihin parisuhdeterrorin tekijät käyttivät merkitsevästi yleisemmin väkivaltaa myös selvin päin. Kaiken lisäksi väkivaltaa tehtiin selvin päin suurimmassa osassa tapauksista. Siten voidaan esittää päätelmä, että sen kummemmin parisuhdeterrorissa kuin tilanneväkivallassakaan päihtymystila ja sen aiheuttama impulssikontrollin heikentyminen eivät ole ratkaiseva syy väkivaltaan.

Kirjallisuudessa on lukuisia havaintoja yksilön lapsuudessa kokeman väkivallan ja hänen myöhemmin tekemänsä väkivallan yhteydestä (Widom 1989, Haapasalo 2002). Tämän tutkimuksen aineiston perusteella ei saatu vahvistusta sille ennako-oletukselle, että terrorissa tekijällä olisi rankempi lapsuuden väkivaltatausta kuin tilanneväkivallan tekijällä. Parisuhdeterrorin tekijöillä ei ollut tilanneväkivallan tekijöihin verrattuna taustassaan yleisemmin vanhempien väkivaltaa, koulukiusaamista tai muita lapsuuden stressitekijöitä.

KULTTUURISET JA SOSIAALISET TEKIJÄT

Aiemmissa tutkimuksissa on saatu näyttöä siitä, että patriarkaaliset asenteet lisäävät naiseen kohdistuvan väkivallan riskiä (Walker 1984, Bograd 1999, Archer 2006 ja 2007). Tässä tutkimuksessa miespuolisilla parisuhdeterrorin tekijöillä oli tilastollisesti merkitsevästi yleisemmin patriarkaalisia asenteita kuin tilanneväkivaltaa tehneillä miehillä. Tämä viittaa siihen, että Archerin (2006 ja 2007) havaitseman yhteisöjen välisen parisuhdeväkivaltaeron lisäksi myös yhteisön sisällä yksilöiden asenteet vaikuttavat väkivallan yleisyyteen ja vakavuuteen. Asenteiltaan tasa-arvoinen mies näyttää olevan vähemmän altis parisuhdeterroriin kuin patriarkaalinen mies.

Tämän tutkimuksen mukaan parisuhdeterrorissa perhe on merkitsevästi yleisemmin eristäytynyt sosiaalisesta yhteisöstä kuin tilanneväkivallassa. Tämä sopii yhteen aiempien löydösten kanssa (Piispa 2004). Väkivalta johtaa raaistuessaan ja kontrollin lisääntyessä pyrkimykseen salata se ympäristöltä, koska raaka alistava väkivalta on niin vahvasti ristiriidassa yhteisössä vallitsevien normien kanssa. Usein uhri osallistuu tähän salaamiseen joko painostuksen tai omien häpeäntunteidensa takia (Walker 1984).

Tässä tutkimuksessa havaittiin akuuteista stressitekijöistä vain työttömyyden liittyvän merkittävästi yleisemmin parisuhdeterroriin kuin tilanneväkivaltaan. Aiemmissä tutkimuksissa on saatu viitettä stressitekijöiden altistavasta merkityksestä väkivallalle. Esimerkiksi Piispan (2002) aineistossa yli kolmasosa satunnaisesti valituista parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista kuvasi väkivallan loppuneen myöhemmin. Tämä menneisyyden väkivaltaepisodia kuvaava ryhmä naisia viittaa siihen, että väkivaltaa ei voi yksiselitteisesti kuvata vain tekijän vakavien persoonallisuusongelmien seuraukseksi. Väliintulevana muuttujana voi olla esimerkiksi jokin elämän stressitekijä, joka voi lievittyessään johtaa väkivallan loppumiseen. Väkivallantekijän auttamistyön kannalta on huomionarvoista, että auttamistyössä ei tarvitse olla kyse pitkäjanteisestä väkivallan tekijän persoonallisuuden muuttamisesta vaan jo lyhyempi ja harvajaksoisempi interventio saattaa johtaa hyvään tulokseen, kun jostain stressitekijästä kärsivä väkivallan tekijä saa mahdollisuuden koota ajatuksiaan ja tavoitella sitä kautta parempaa elämänhallintaa.

Dominoivuudesta kärsivien henkilöiden halu työstää omia ongelmiaan tiedetään aiemmista tutkimuksista heikoksi (Millon ja Davis 2000). Tässä tutkimuksessa saatiin tätä näkemystä tukevaa näyttöä, sillä kyseisestä persoonallisuusongelmasta yleisemmin kärsivät parisuhdeterrorin tekijät olivat tilanneväkivallan tekijöihin verrattuna haluttomampia etsimään ratkaisua väkivaltaansa ja ottamaan vastuuta siitä. Kliinisen kokemuksen perusteella näiden väkivallantekijöiden motivaation puute kiteytyy yleensä siihen, että he eivät edes antaudu vakavaan keskusteluun vaan mitätöivät auttamisyrittökset toteamalla, ettei heillä ole mitään ongelmaa, jota pitäisi hoitaa. Tästä poiketen esimerkiksi tunneherkkyydestä kärsivät väkivallan tekijät kokevat monesti tarvitsevansa apua ja saattavat työskennellä motivoituneemmin ongelmiansa ratkaisemiseksi.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tieteilisten tavoitteiden lisäksi myös turvakotien käytännön työn ja asiakkaiden turvallisuuden kehittäminen. Viime vuosina on noussut aiempaa selvemmin esiin tarve arvioida väkivallan uhrin riskiä joutua uudestaan väkivallan kohteeksi (CAADA 2011, THL 2011). Yksi keskeinen arvioinnissa vaikuttava tekijä on aiemman väkivallan vakavuusaste. Perheterapeuttisessa työssä on viime vuosina lisäksi korostettu niitä riskejä, joita perheessä tehtävästä väkivaltatyöstä voi seu-

rata (esim. Säävälä ja Laaksamo 2006). Jos parisuhdeväkivallassa on alistavia ja kontrolloivia ulottuvuuksia tai siinä on parisuhdeterrorin piirteitä, saattaa perheterapeuttinen interventio johtaa pahimmassa tapauksessa väkivallan raaistumiseen ja uhrin altistamiseen lisääntyvälle väkivallalle. Terrorin ja tilanneväkivallan erottaminen toisistaan voi parhaassa tapauksessa parantaa moniammatillisen työryhmän turvallisuusarviota, tarkentaa perheterapeuttiseen työskentelyyn sopivien asiakkaiden löytämistä ja parantaa perheterapeuttisen intervention tehoa ja turvallisuutta.

Tässä tutkimuksessa havaittu kontrolloivan terrorin ja lievemmän tilanneväkivallan erottelun työläys viittaa siihen, että esimerkiksi paljon kiistaa herättänyt rikossovittelun käyttö parisuhdeväkivaltatapauksiin on erittäin haastavaa. Sovittelu ei pääsääntöisesti sovi parisuhdeterrorin selvittelyyn, koska terrorin tekijät eivät ole motivoituneita lopettamaan väkivaltaansa ja saattavat sovitteluyritysten provosoimina lähinnä pahentaa tekemäänsä terroria. Siksi sovittelua tulisi käyttää parisuhdeväkivallan selvittelyyn vain jos voidaan varmistaa, että nämä kaksi parisuhdeväkivallan tyyppiä voidaan erottaa toisistaan jo prosessin alkuvaiheessa.

TUTKIMUKSEN RAJOITUKSET

Tämän tutkimuksen keskeiseksi rajoitukseksi muodostui se, että suuresta tutkittavien määrästä huolimatta monien muuttujien analysointiin voitiin käyttää vain osaa tapauksista, koska monissa tapauksissa riittävän luotettavaa tietoa ei voitu saada. Luokitteluissa tapausmäärät olivat joissain luokissa niin pieniä, että erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä, vaikka trendejä oli havaittavissa. Tutkimuksen toinen keskeinen rajoitus oli väkivallan tekijöiden psyykkisten ongelmien luokittelun jääminen piirretasolle luokittelujen tekijöiden riittämättömän koulutuksen takia.

Tutkimusaineisto koottiin Oulun seudulta. Analyysien tulosten yleistämisessä valtakunnallisesti tulee olla varovainen, koska suomalaisen väestön homogeenisuudesta huolimatta maan eri osien välillä voi olla eroja myös parisuhdeväkivallassa. Myös turvakotipalveluissa voi olla eroja maan eri osien välillä.

Tutkimustuloksia saattoi vääristää se, että erityisesti osa laitospalveluiden kautta tulleista väkivallantekijöiden asiakkuuksista oli ”ohuita”. Näiden väkivallantekijöiden joukkoon kasautui mahdollisesti enemmän parisuhdeterrorin kuin

tilanneväkivallan tekijöitä, sillä tutkimustulosten mukaan terrorin tekijät ovat vähemmän motivoituneita yhteistyöhön kuin lievemmän väkivallan tekijät. Siksi tämän tutkimuksen antama kuva turvakodissa kohdatusta väkivallasta saattaa olla todellisuutta lievempi.

Kiitokset

Haluamme kiittää aineiston kokoamisessa mukana olleita Oulun ensi- ja turvakodin työntekijöitä: Sosionomi (AMK), perheterapeutti (ET) Santtu Salonen, terveydenhoitaja, psykoterapeutti (YET) Eero Keinänen, sosiaalityöntekijä, perheterapeutti (VET) Elli-Maija Laaksamo ja erikoistoimintaterapeutti, psykoterapeutti (YET) Jari Vainio.

Säävälä H, Pohjoisvirta R, Hannus R, Korhonen T, Karvonen K. Perpetrators of intimate partner violence in Oulu shelter in 2003–2005.

Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti – Journal of Social Medicine 2011;48:294–306

In Finland there has not been much quantitative research on the perpetrators of intimate partner violence (IPV). In this study we describe and analyze the clientele of Oulu Mother and Child Home and Shelter in the years 2003 to 2005 (N=373). The named perpetrators of IPV were almost exclusively (97 per cent) heterosexual men, but in the analysis of the cases we found that many of the female victims had also been violent (22% of the cases). Approximately one third of the cases were classified as intimate terrorism (IT). Compared to the perpetrators of (the less severe) common couple violence (CCV) the perpetrators of IT were significantly more frequently antisocial, borderline and paranoid. They also had more frequent abuse of psychoactive substances and violence also outside home. They

were less frequently depressed compared to the perpetrators of CCV and their victims were less frequently violent towards them. These results give support to the view that IPV and its severity are connected to personality problems of the perpetrator. However the results also give evidence to the opposite view that intimate partner violence is a cultural problem. Our results show that cultural and attitudinal factors are related to the severity of the violence. These results give important information for the evaluation of new clients in cases of IPV in shelters and other services. These results can also improve the accuracy of assessment of the risk of future violence and of the needed protective measures for the victims in shelters and other services.

KIRJALLISUUS

- Anderson A, Dial S, Ivey D, Smith D. Gender and violence in dyadic relationships. *Am J Fam Ther* 2011;39(3):242–254.
- Archer J. Sex differences in aggression between heterosexual partners: A meta-analytical review. *Psychol Bull* 2000;126:651–680.
- Archer J. Cross-cultural differences in physical aggression between partners: A social-role analysis. *Pers Soc Psychol Rev* 2006;10(2):133–153.
- Archer J. A cross-cultural perspective on physical aggression between partners. *Issues Forensic Psychol* 2007;6:125–13.
- Bentovim A. Trauma-Organized Systems. Physical and sexual abuse in families. Karnac Books, London 1995.
- Bograd M. Why we need gender to understand human violence. *J Interpers Violence* 1990;1:132–135.
- Bograd M. Strengthening domestic violence theories: Intersections of race, class, sexual orientation, and gender. *J Marital Fam Ther* 1999;25(3):275–289.
- CAADA (Co-ordinated Action Against Domestic Abuse). A Multi-Agency Risk Assessment Conference (MARAC) 2011. <http://www.caada.org.uk/> [Luettu 3.4.2011]
- Cook P. Abused Men: The hidden side of domestic violence. Praeger Publishers, Westport 2009.
- DSM-IV-TR (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders). Diagnostiset kriteerit. Orion, Espoo 1997.
- Dutton D. The abusive personality – Violence and control in intimate relationship. Revised Edition. Guilford, New York 2003.
- Dutton D. Rethinking domestic violence. University Of British Columbia Press, Vancouver 2007.
- Ekbrand H. Separationer och mäns våld mot kvinnor. Göteborg Studies in Sociology N:o 28. Department of Sociology, Göteborg university 2006.
- Fals-Stewart W. The occurrence of partner physical aggression on days of alcohol consumption: A longitudinal diary study. *J Consult Clin Psych* 2003;71(1):41–52.

- Graham-Kevan N, Archer J. Using Johnson's domestic violence typology to classify men and women in a non-selected sample. University of Central Lancashire 2004. http://www.nfvrc.org/docs/Graham_Kevan.ArcherJohnsonstudy.pdf [Luettu 27.3.2011]
- Haapasalo J. Väkivallan perintö: rikoksentekijöiden traumaattiset lapsuudenkokemukset. Nuorisotutkimus 2002;20:3–17.
- Hearn J. Heteroseksuaalinen väkivalta lähipiirin naisia kohtaan. Janus 1996;4:1.
- Heiskanen M ja Ruuskanen E. Tuhansien iskujen maa – Miesten kokema väkivalta Suomessa. Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipoliittikan instituutti HEUNI, Report series 66, Helsinki 2010. <http://www.heuni.fi/Etusivu/Publications/1284990374295> [Luettu 3.4.2011]
- Johnson M. Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. J Marriage Fam, 1995;57:283–294.
- Johnson M, Ferraro K. Research on domestic violence in the 1990s: making distinctions. J Marriage Fam, 2000;62(4):948–963.
- Kaysen D, Dillworth T, Simpson T, Waldrop A, Larimer M, Resick P. Domestic violence and alcohol use: Trauma-related symptoms and motives for drinking. Addict Behav 2007;32:1272–1283.
- Lehti M, Sirén R. Väkivaltarikokset ja alkoholi. Teoksessa Rikollisuustilanne 2006. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 229. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki 2007.
- McGregor H. Domestic violence: alcohol and other distractions – a grassroots perspective. Teoksessa Vernon J (toim.) Alcohol and Crime. AIC conference proceedings; no. 1. Australian Institute of Criminology, Canberra 1990, 59–66.
- Michalski J. Making Sociological Sense Out of Trends in Intimate Partner Violence. Violence Against Wom 2004;10:6:652–675.
- Milardo R. Gender asymmetry in common couple violence. Pers Relationships 1998;5(4):423–438.
- Millon T, Davis R. Personality disorders in modern life. John Wiley and Sons, New York 2000.
- Moskowitz A. Dissociation and violence: A review of the literature. Trauma Violence Abus 2004;5(1):21–46.
- Nikunen M. Surman jälkeen itsemurha. Kulttuuriset luokitukset rikosuutisissa. Tampere University Press, Tampere 2005.
- Piispa M. Complexity of Patterns of Violence Against Women in Heterosexual Partnerships. Violence Against Wom 2002;8(7):873–900.
- Piispa M. Väkivalta ja parisuhde – Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa. Helsingin yliopisto, Helsinki 2004.
- Piispa M. Parisuhdeväkivalta. Teoksessa Piispa M, Heiskanen M, Kääriäinen J, Sirén R. (toim.) Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipoliittikan instituutti HEUNI, Publication series No. 51. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki 2006.
- Piispa M, Heiskanen M. Alkoholin rooli naisten parisuhteessa kokeman väkivallan seurauksissa. Yhteiskuntapolitiikka 2009;74:1:45–53.
- Punamäki R. Siirryttykö trauma sukupolvelta toiselle? Mielenterveys ja perhesuhteet väkivallan uhrin perheissä. Teoksessa Aatsinki U ja Valenius J (toim.) Ruumiita ja mustelmia. Näkökulmia väkivallan historiaan. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, Tampere 2004, 53–73.
- Ronkainen S. Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa: Tutkimuksen katveet valokeilassa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, Helsinki 1998.
- Salmi V. Kohti monimuotoista parisuhdeväkivaltatutkimusta. Oikeus 2009;38(2): 119–137.
- Silverman J, Williamson G. Social ecology and entitlements involved in battering by heterosexual college males: Contributions of family and peers. Violence and Victims 1997;12:147–164.
- Simoneti S, Scott E, Murphy C. Dissociative experiences in partner-assaultive men. J Interpers Violence 2000;12(15):1262–1283.
- Sosiaaliryhmyitys. Helsingin kaupungin tilastotoimisto, Helsinki 1954.
- Straus M. Measuring intrafamily conflict and violence: The Conflict Tactics Scales. J Marriage Fam 1979;41:75–81.
- Straus M. Future research on gender symmetry in physical assaults on partners. Violence Against Wom 2006;12:1086–97.
- Straus, M, Gelles R. Physical violence in American families: Risk factors and adaptations to violence in 8,145 families. Transaction Publications, New Brunswick, NJ 1990.
- Straus M, Hamby S, Boney-McCoy S, Sugarman D. The Revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Development and Preliminary Psychometric Data. J Fam Issues 1996;17:283–316.
- Säävälä H, Pohjoisvirta R, Nyqvist L, Keinänen E, Salonen S. Miesten väkivaltatyön organisointi. Teoksessa Säävälä H, Pohjoisvirta R, Keinänen E ja Salonen S (toim.) Mies Varikolle – Apua lähisuuhdeväkivaltaan. Oulun ensi- ja turvakoti Oulu 2006, 57–83.
- Säävälä H, Pohjoisvirta R, Keinänen E, Salonen S. Johdanto. Teoksessa Säävälä H, Pohjoisvirta R, Keinänen E ja Salonen S (toim.) Mies Varikolle – Apua lähisuuhdeväkivaltaan. Oulun ensi- ja turvakoti Oulu 2006, 13–16.
- Säävälä H, Laaksamo EM. Pari- ja perhetyöskentely. Teoksessa Säävälä H, Pohjoisvirta R, Keinänen E ja Salonen S (toim.) Mies Varikolle – Apua lähisuuhdeväkivaltaan. Oulun ensi- ja turvakoti Oulu 2006, 137–152.

- THL. Moniammatillinen riskinarviointikokous (MARA) 2011.
<http://info.stakes.fi/NR/ronlyres/EF3D13A6-10E2-4C5D-94E3-AD8E9C49BB4F/0/riskinarvioinninlomake.pdf> [Luettu 3.4.2011]
- Tjaden P, Thoennes N. Full Report of Prevalence, Incidence and Consequences of Violence Against Women: Findings from the National Violence Against Women Survey. U.S. Department of Justice, National Institute of Justice and Centers for Disease Control and Prevention Research Report, Washington DC 2000.
- Van Dorn R, Volavka J, Johnson N. Mental disorder and violence: is there a relationship beyond substance use? *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 2011; Feb 26:1–17.
- Walker L. *The Battered Woman Syndrome*. Harper and Row New York 1984.
- Widom C. The cycle of violence. *Science* 1989;244:160–165.
- Ziefrau F, Bille A, Rutz W, Bech P. The Gotland Male Depression Scale: a validity study in patients with alcohol use disorder. *Nord J Psychiat* 2002;56(4):265–71.
- HANNU SÄÄVÄLÄ**
LT, psykiatrian erikoislääkäri
Oulun yliopistollinen sairaala
Psykiatrian tulosalue
- RIITTA POHJOISVIRTA**
Sosionomi(AMK), ohjaaja
Oulun ensi- ja turvakoti
Miina-projekti
- RIITTA HANNUS**
Sosionomi(AMK), tiimivastaava
Oulun ensi- ja turvakoti
Avopalvelukeskus
- TUIJA KORHONEN**
Psykologi, lapsityönohjaaja
Oulun ensi- ja turvakoti
Avopalvelukeskus
- KAISA KARVONEN**
Tutkija
Oulun yliopistollinen sairaala
Psykiatrian tulosalue